

Normaliseringsprincippet: Ret til et liv så nær det normale som muligt

af konsulent Erik Jappe

Et af de helt overordnede principper inden for dansk handicapolitik er normaliseringsprincippet. Selv om princippet efterhånden har mange år på bagen, er det fortsat et af de bærende principper.

Normaliseringsprincippet

Princippet betyder, at alle borgere med nedsat funktionsevne skal have mulighed for at leve en tilværelse så nær det normale som muligt. Uanset handicap skal der være mulighed for at vælge uddannelse, arbejde og bolig m.v. i det omfang, det er muligt. Uanset handicap skal der være mulighed for at deltage i samfundslivet på lige fod med ikke-handicappede i det omfang, det er muligt. Princippet betyder derimod selvfølgelig ikke, at alle med nedsat funktionsevne skal "normaliseres" og skal leve på en bestemt måde.

Normaliseringsprincippet kan ses som det helt overordnede princip inden for dansk handicapolitik og inden for handicapretten. Princippet skal ses i sammenhæng med [kompensationsprincippet](#), ligebehandlingsprincippet, [sektoransvarlighedsprincippet](#) og solidaritetsprincippet.

Lidt historie

En af de stærkeste fortalere for normaliseringsprincippet var nu afdøde [N.E. Bang-Mikkelsen](#), som op igennem 1950'erne og i tiden frem gjorde et stort arbejde for princippet udbredelse og implementering. Han havde især fokus på mulighederne for, at de psykisk udviklingshæmmede kunne leve en tilværelse så nær det normale som muligt.

Læs evt. mere herom i Birgit Kirkebæks bog "[Normaliseringsperioden](#)" (Dansk åndssvageforsorg 1940-1970 med særligt fokus på forsorgschef N.E. Bang-Mikkelsen og udviklingen af Statens Åndssvageforsorg 1959-1970).

Børn og unge med nedsat funktionsevne

Når det drejer sig om hjælpen til familier med børn og unge, er udgangspunktet, at hjælpen skal medvirke til at sikre, at *både* familiens børn og voksne kan leve et liv så nær det normale som muligt.

I [merudgiftsvejledningen](#) vedr. børn er det nævnt i pkt. 165:

"Formålet er ... at medvirke til,

- *at børn og unge under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan forblive i familien og dermed undgå anbringelse på institutioner e.l., såfremt hensynet til barnets tarv tilsiger dette,*
- *at familien kan leve så normalt som muligt på trods af og med barnets eller den unges nedsatte funktionsevne eller den kroniske eller langvarige lidelse."*

I [principafgørelse 253-09](#) inddrager Ankestyrelsen normaliseringsprincippet i en sag, hvor Ankestyrelsen fandt en ung mand på 17 år med spastiske lammelser i arme og ben berettiget til at få dækket de merudgifter, der var forbundet med deltagelse i el-kørestolsfodbold. Det fremgår af afgørelsen, at Ankestyrelsen bl.a. lagde vægt på, at

- formålet med reglen om dækning af merudgifter ved forsørgelsen bl.a. var at medvirke til, at familien kunne leve *så normalt som muligt* på trods af den unges nedsatte funktionsevne eller den kroniske/langvarige lidelse,
- det måtte antages *at være almindeligt for ikke-handicappede børn på samme alder og i samme livssituation* at have en fritidsaktivitet, samt at ansøgerens muligheder for at dyrke nogen former for sport var meget begrænsede på grund af hans nedsatte funktionsevne,
- ansøgeren var meget interesseret i fodbold, han fulgte med i fodbold i fjernsynet og gik til kampe m.v., og det at kunne gå til kørestolsfodbold havde stor betydning for ham, og gav ham større mulighed for at leve et liv *så tilsvarende som sine jævnaldrende som muligt*.

Med afgørelsen understreges det, at normaliseringsprincippet skal ses i forhold til bl.a. ansøgerens alder.

I DUKH hører vi nogle gange fra forældre med hjemmeboende unge med nedsat funktionsevne, at forældrene oplever et pres fra deres kommune for at få den unge til at flytte hjemmefra, når den unge fylder 18 år. Her må det dog understreges, at det er ganske normalt for unge uden nedsat funktionsevne at forblive hjemmeboende i nogle få år efter det fyldte 18. år. Hertil kan føjes, at den unge med nedsat funktionsevne på lige fod med andre unge selv bestemmer, hvor de vil bo.

Voksne med nedsat funktionsevne

Et af de tydeligste eksempler i lovgivningen på normaliseringsprincippet er BPA-ordningen efter [servicelovens](#) § 96, der giver borgere med nedsat funktionsevne og et omfattende behov for hjælp mulighed for at leve en tilværelse på egne præmisser.

I [principafgørelse 76-14](#), som drejer sig om målgruppen for borgerstyret personlig assistance (BPA) efter § 96, inddrager Ankestyrelsen normaliseringsprincippet:

"Der skal ... tages hensyn til formålet med bestemmelsen, som er at give personer med omfattende funktionsnedsættelser mulighed for at leve et så normalt og selvstændigt liv som muligt."

[Principafgørelse 95-16](#) drejer sig om ledsageordning efter servicelovens § 97 til en borger, der ønskede at kunne benytte ledsageordningen til deltagelse i selvvalgte aktiviteter uden for lokalområdet, da der kun var få relevante aktiviteter i lokalområdet. Her fandt Ankestyrelsen, at da

"... der i din by ikke udbydes flere selvvalgte aktiviteter, som du kan deltage i, finder vi, at du dermed ikke har samme muligheder som andre borgere på samme alder og i samme livssituation uden funktionsnedsættelse."

Det fremgår i øvrigt af afgørelsen, at Ankestyrelsen inddrog normaliseringsprincippet:

"Formålet med ledsageordningen er at medvirke til normalisering og integration i samfundet. Endvidere følger det af servicelovens formålsbestemmelse, at hjælp efter loven skal kunne fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten."

[Principafgørelse 112-11](#) vedrører hjælp efter servicelovens § 100 til udgifter til lægeordineret medicin til afhjælpning af sendiabetiske følger i form af erektil dysfunktion som følge af diabetes. Her fandt Ankestyrelsen, at medicinen kunne dækkes som en merudgift, idet det selvfølgelig var en forudsætning, at borgeren var omfattet af målgruppen for § 100. Fra afgørelsen:

"Ankestyrelsen lagde vægt på, at medicinen var nødvendig for, at borgeren kunne have et almindeligt sexliv. Ankestyrelsen lagde endvidere vægt på, at det er en del af en normal daglig livsførelse at have et sexliv, og at formålet med reglerne om merudgifter er, at en person med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan leve så normalt som muligt på trods af den nedsatte funktionsevne."

Afgørelsen understreger, at normaliseringsprincippet skal inddrages i forhold til alle aspekter af den daglige tilværelse.

Endelig skal nævnes [principafgørelse 13-17](#), der vedrører boligindretning i form af installation af trappelift. Her inddrages normaliseringsprincippet, fremgår det af afgørelsen:

"Formålet med hjælp efter serviceloven er at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten. Kommunen skal yde dig hjælp med respekt for dine behov, herunder også dit behov for værdighed, integritet og mulighed for at leve et så normalt liv som muligt."

Ældre med nedsat funktionsevne

Normaliseringsprincippet gælder i forhold til alle aldersgrupper, men overgangen til folkepension indebærer dog

nogle lovgivningsmæssige stramninger, som medfører, at det kan være svært for nogle ældre med nedsat funktionsevne at leve et liv så nær det normale som muligt. F.eks. bortfalder muligheden for at få dækket merudgifter efter servicelovens § 100.

Endvidere kan der ikke længere nybevilges ledsagerordninger efter lovens § 97, hvilket begrænser eller helt udelukker muligheden for nogle ældre med nedsat funktionsevne i at deltage i selvvalgte aktiviteter. Se evt. også [Praksisnyt nr. 27 om støtte til folkepensionister med nedsat funktionsevne](#).

Ankestyrelsen fandt i [principafgørelse 82-12](#) i en sag om rengøringshjælp, at

"mere subjektivt prægede forhold skal indgå i vurderingen af borgerens behov, såsom borgerens værdighed, integritet og personlige glæde ved at leve i et rent hjem, og navnlig borgerens mulighed for at leve et så normalt liv som muligt, herunder et socialt liv."

Afgørelsen viser, at hvis det for en borger har været normen at leve i et "rent hjem", tilsiger normaliseringsprincippet, at borgeren uanset alder skal kunne fortsætte hermed.

Inddragelse af normaliseringsprincippet

Efter DUKH's erfaringer inddrages normaliseringsprincippet (og også andre handicappolitiske principper) ikke altid i tilstrækkelig grad i kommunale afgørelser inden for handicapområdet (se evt. også [Praksisnyt nr. 70: Når kommunen træffer afgørelse](#)). Det er således relativt sjældent, at vi i DUKH i de afgørelser, som vi får fra borgerne, ser, at normaliseringsprincippet er blevet inddraget.

Efter DUKH's vurdering vil der kunne træffes flere korrekte afgørelser vedr. handicapkompenserende ydelser, hvis kommunerne konsekvent i alle sager inddrager de handicappolitiske principper, herunder normaliseringsprincippet, når borgernes ansøgninger om hjælp sagsbehandles.

DUKH finder således, at normaliseringsprincippet skal inddrages i sagsbehandlingen i kommunerne på samme måde, som Ankestyrelsen inddrager princippet.

Afrunding

I [Praksisnyt nr. 70 "Når kommunen træffer afgørelse"](#) anførte jeg, at når det skal vurderes, om ansøgeren er omfattet af en lovbestemmes målgruppe og opfylder lovbestemmes tildelingsbetingelser, skal der foretages en lang række vurderinger ud fra bl.a. handicappolitiske principper og lovens formål.

Der er således en klar pligt til for kommunerne at inddrage bl.a. normaliseringsprincippet, når det skal afklares, om en borger har ret til at få bevilget en ansøgt ydelse.